

Silmatera

Laske Lapsukesed
minu juurde tulla!

Nr. 23 ● 1993

Kevad ja suvi olevat sõpruseks ja armastuseks soodne aeg, vähemasti väidavad nii luulelise hingelaadiga inimesed. Miks mitte! Lisaksin omalt poolt, et nii sügis kui ka talv on selleks sama head. Olgu pealegi.

Tegelikult tahtsin teid kimbutada sama küsimusega, mis mind hiljuti nurka ajas. Küsimus on pärit David Lewise koostatud enesekontrolli testist ja kõlab nii: Kas inimesi, keda pead oma teelisteks sõpradeks a) on terve saalitäis; b) saab loendada ühe käe sõrmedel; c) võib mahutada hõlpsasti telefoniputkasse. Kolmest võimalusest vali vastuseks see, mida pead tõseks.

Telefoniputkaga on klaar — sinna mahub lahedasti vaid üks inimene. Sõrmede arv on ka teada ja saalitäis tähendab palju-palju.

Mõtlesin läbi kõik inimesed, kellega lävin. Eneselegi üllatuseks kogunes neid kenake hulk. Aga kes siis nendest?

Naabriteks, tuttavateks, kooli-, töö- ja kirikupingikaaslasteks saadakse olukordade kaudu, sõpradeks südame sunnil. Tutvusest sõpruseni jõutakse tavaliselt aastatega. Ja mõnikord — mõnikord tuleb enne ära süüa palju kogemuste soola, enne kui üksteist õieti tundma õpitakse, enne, kui üksteist õieti hindama hakatakse.

Mõistmatuks jääb, miks on inimestel nii kiire. Kiire elu sisse tormamisega, kiire rikkaks saami-

sega, kiire suhete loomisega ja — kiire pettumisega. Kindlasti olete ka ise näinud, kuidas üks-kaks sünnib sõprus surmani ja samas — plirts-plärts ning sõprus otsas. Veider isegi, kas pole?

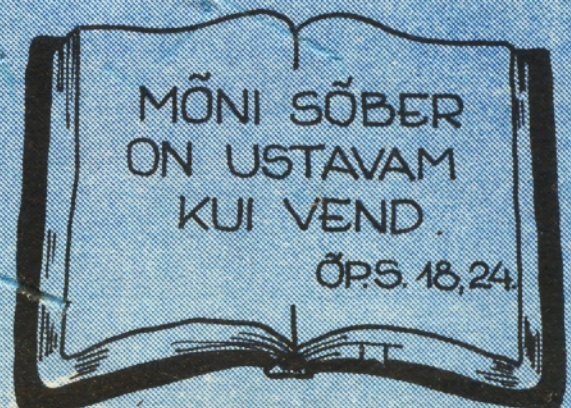
Veider võib asi paista vaid kõrvaltvaatajale. Asjaosalised ise elavad sõpruse purunemist raskelt üle. Kõige kurvem taoliste kogemuste juures on, et inimese sisse jääb jälg, jääb armistunud koht — tundu ja jäik.

Vene kirjanik Ivan Gontšarov on ütelnud: „Sõprus ei talu orjastamist, sõprus vajab võrdsust.” Kas saab rääkida sõprusest, kui teinekord üksteisele näkku viisatakse: „Ah et nii! No siis ei ole sa enam minu sõber”? Või siis: „Ja kui sa üldse minuga suhteid säilitada tahad, siis...” Taolistes suhetes puudub sõpruse tunnus, need on orjapidaja ja orja suhted, kus orja osa on vaid kuuletuda.

Olen huviga jälginud nii laste kui ka täiskasvanute suhtekooslusi. Teinekord kasutatakse sealjuures sõna „sõprus”. Aga imeharva olen näinud sõprusele omaseid jooni. Täiesti tavaline on, et kujuneb välja hundikarja seadus, kus kari or. vaid materjal karja juhi eneseteostuseks. Seesugust ebasõprust ei ole raske ära tunda — mis ka ei oleks, alati jääb õigus ühele kindlale isikule.

Otsin välja vana päevikulehe. Sellel on kuupäev 19. juuni 1964 ja pisut teksti: „... sa peaksid otsima häid inimesi, tõelisi inimesi... Löö vastu lauda — kolksatab, vastu pada — kõrniseb; aga puuduta õrnalt kristallklaasi — heliseb nagu ojake! Niisuguseid inimesi otsigi elus. Ja hoitagu sind nende eest, kelle hing võõra puudutusele vastab vaid puu kolksatusega või malmi kõminaga.”

Onu K. E.

PIIBLISALM

Laps-kuningas Joas

„Ära nuta, väike Joas, ära nuta. Ühel päeval saad sa kuningaks. Sa saad krooni pähe ja istud kuldsele troonile. Kui aga kuri kuninganna peaks kuulma sinu nuttu, saadab ta siia oma sõjamehed ja viib sind ära. Ja siis ei saa sinust kuningat, sulle ei anta krooni pähe ega panda troonile istuma.”

Preester Joojada ja tädi Joosabat varjasid Joas-last oma kodus. Nende kodu asus templihoones.

Joas õppis kõndima, ta õppis rääkima. Ta aina kasvas. Igal sünnipäeval mõdeti teda ja märk uksepiidal tõusis ikka kõrgemale ja kõrgemale.

Kuri kuninganna ei leidnud Joast. Päeval hoiti toaust lukus, et keegi templis käijatest ei näeks poisi ega räägiks temast kurjale kuningannale. Ohtul, kui inimesed lahkusid, avati uks ja Joas võis nüüd templi õuel kõndida.

Kui Joas ja preester Joojada ühel õhtul koos templi õuel jalutasid, märkas Joas auku hoone seinas, seejärel teist ja kolmandatki — kogu sein oli auke täis!

„Kurja kuninganna teenrid tegid seda, kui nad ebajumalate templi ehitamiseks siit kive välja kangutasid,” selgitas preester Joojada.

„Aukude parandamine maksab palju ja templi kassas ei ole praegu raha.”

Joojada õpetas Joast Jumala kätte lugema. Joas luges nii:

„Sul ei tohi olla muid jumalaid

minu kõrval... Mõtle hingamispäeva peale... Austa oma isa ja ema...”

Joas luges meelsasti Jumala kätte. Ta armastas Jumalat.

Saabus päev, mil Joas sai seitsme aastaseks. Preester Joojada võttis tal käest kinni ja viis ta templi trepile. Nad jäid seisma pronksist samba kõrvale.

Templi õue ühel poolel seisis lauljad, teisel poolel aga pasunapuhujad hõbepasunatega. Valvesõdurid seisis ravis, piigid käes. Templi õuel oli veel palju inimesi. Nad seisis rahulikult, vaatasid ja ootasid.

Preester Joojada andis käsuõpetuse kirjarulli Joase kätte ja pani ta pähe kuningakrooni. Siis võttis ta lõhnastatud õli ja võidis Joase Juudamaa kuningaks.

Pasunapuhujad puhusid hõbepasunaid, lauljad laulsid ülistuslaule. Rahvas plaksutas käsi ja hüüdis: „Elagu kuningas! Elagu kuningas!”

Kuri kuninganna jooksis templi õuele. Ta oli kuulnud pasunate tuutumist ja laulu. Kui ta nägi lapskuningat samba juures seismas, rebis ta oma riideid ja hüüdis: „Vastuhakk! Vastuhakk!” Ta käskis sõduritel poiss ära viia, aga sõdurid — viisid teda ennast ära.

Rahvas koondus pikaks rongkäiguks — ka sõdurid, lauljad ja preestrid. Pasunapuhujad asusid etteotsa, ja nii kanti väike kuningas Joas piki linnatänavaid templist kunin-

gapaleesse. Palee oli nüüdsest Joase kodu.

Pikkamisi astus Joas lossi sammaskäigus. Ta tõusis astmeid mööda kuldsele valitsusistmele. Troon oli tema jaoks hiigelsuur, ta jalad ei ulatunud põrandani. Kuid Joas istus sirgelt nagu kuningas. Pasunapuhujad puhusid tervituse, lauljad laulsid ja rahvas hõiskas:

„Elagu kuningas! Elagu kuningas!”

Poisikesele ei olnud kerge kuningas olla. Palju aastaid vajas ta preester Joojada abi.

Kuningas Joasele meenusid augud templi seinas. Kuidas saada raha nende parandamiseks? Ta saatis kõikjale rahakogujaid, kuid mehed raiskasid kogutud raha enda huvides. Augud templi seinas olid ja jäid. Siis mõtles Joas välja parrema plaani.

Joas palus preester Joojadal hankida kaanega suletav kirst.

„Kirst pandagu templi sissekäigu juurde,” ütles ta.

Kirst asetatigi väravale.

„Puuritagu kaane sisse auk,” käskis Joas. „Nii suur, et raha sisse mahub.”

Kaande puuriti auk.

Kui nüüd inimesed templisse tulid, võisid nad kaaneava kaudu raha kirstu lasta.

Inimesi tuli lähedalt ja kaugelt kuninga rahakirstu vaatama. Tuli poisse ja tüdrukuid, tuli isasid-emasid, vanaisasid ja vanaemasid. Nad astusid rahakassast mööda ja poetasid sellesse oma annetuse.

Alguses, kui kassa oli veel tühi, kukkusid mündid kilks! kilks! Kui kassa täitus pooleni — kõlks! kõlks! kõlks! Aga kui kassa sai peaaegu ääretasa täis, kostis vaid tuhm klunks!

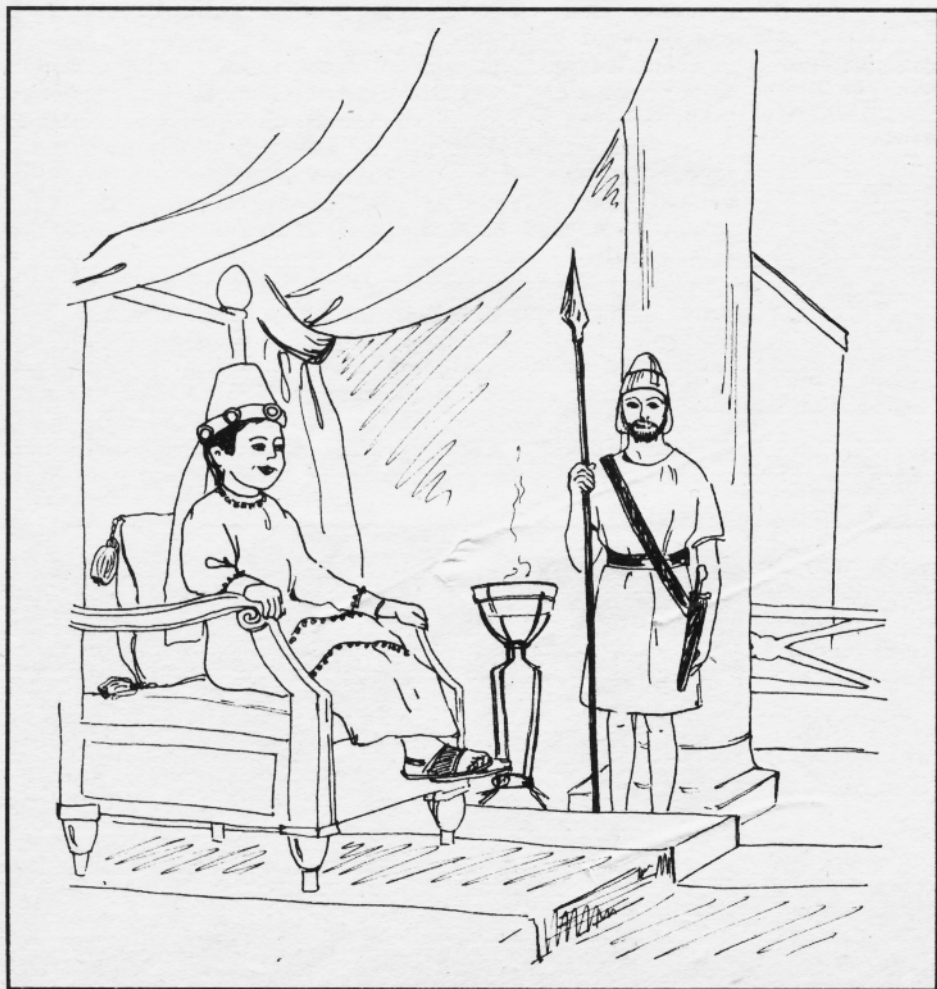
„Tooge kirst varakambrisse!” käskis Joas. Varakambris valasid kuninga abilised raha kottidesse. Kirst pandi jälle templi väravasse ja rahad kukkusid jälle kilks! kilks! kilks! kõlks! kõlks! kõlks! kõlks! ja lõpuks klunks!

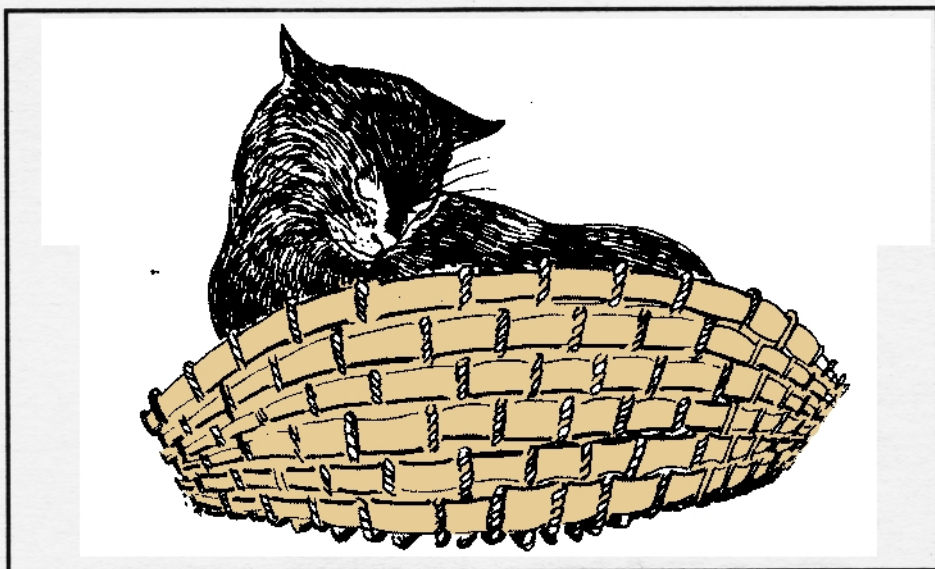
Uuesti ja uuesti täitus kirst, üha uuesti tühjendati see varakambrisse. Raha kogunes viimaks nii palju, et võis parandada augud templi müüris.

Kiviraidurid tahusid kive, saagisid laudu. Mehed töötasid usinasti — nad teadsid, et parandavad Jumala koda. Nii sai tempel jälle korda.

Palju inimesi kogunes jälle templisse jumalateenistusele. Nad õppisid jälle Jumalat armastama, nii nagu Joas, nende kuningas.

Jumal vaatas taevast. Talle meeldis kaunis tempel, pühendunud inimesed ja nooruke kuningas kuldsele troonil.

TÖÖ JA PALK

Anne seisatas lemmikloomade poe ees. Ta sinised silmad löid särama kui ta vaatas kassi, kes oli end korvi magama sättinud.

„Oi, vaata, ema!” hüüatas ta vaimustunult. „On ju see kassike imearmas? Oh, kuidas ma soovin, et ta oleks minu oma!”

Emagi vaatas mõnusasti põõnavat looma. Kass oli must, valgete käpaotsakestega. Loom ärkas, ringutas ilmse naudinguga, vaatas neid ja hõõrus ennast vastu aknaklaasi.

„Tõepoolest, imetore kass,” nõustus ema.

„Ema—emake, kas ma saaks ta endale? Ma nii—niiväga tahan, et mul oleks päris enda loomake! Pekkal on küülik, kuid minul mitte kedagi,” nurus Anne.

„Räägime sellest õhtul, kui isa koju tuleb. Võimalik, et saadki kassi omanikuks. Kuid maksuma pead ise ja kassi eest hoolitsema hakkad ka ise.”

„Mul ei ole nii palju raha, et teda osta,” ütles Anne pettumusega hääles. „Loomake maksab igal juhul rohkem kui mul on.”

Õhtul, kui Anne isaga rääkis, kuulis ta sama, mis ema suust. Anne pidavat kassi oma raha eest ostma.

„Ka Pekka ostis küüliku oma raha eest. On igati õiglane, kui sa lemmiku eest ise maksad.

„Nii ei tule midagi välja,” ei olnud Anne rahul. „Seni, kuni ma raha kogun, ostab keegi kassikese ära.”

„See risk on meil kõigil, kui me midagi osta tahame,” lausus isa. „Sina aga pead õppima selgeks lihtsa töe — kui tahad saada, tuleb tööd teha ja vaeva näha. Nii on ka minuga ja emaga ja kõigiga—kõigiga. Sinagi pead aegsasti sellega harjuma.”

„Aga mida ma tegema peaksin? Ma pole nii suur kui Pekka. Ma ei oska muru niita ega muud taolist,” muretses Anne.

„Sinule kohaseid kodutöid leidub ikka. Sa võiksid ema aidata ja mind. Võiksite ehk nädala palga suhtes kokku leppida, mis?” pakkus isa.

„Olgu,” vastas Anne. „Sellegipoolest arvan ma, et võiksite mulle raha niisama anda, ilma et peaksin tööd rügama.”

„Vabanda väga, tütreke,” jäi isa kindlaks, „see töörügamine kuulub elu juurde. Et midagi saada, tuleb vaeva näha. Meie emaga ei saa sulle kaugeltki kõike anda, mida soovid. Sul on paras aeg õppida, mida tähendab tasu tehtud töö eest.” Ja isa naeratas julgustavalt.

„Võimalik, et see nii ongi,” ohkas Anne kõhklevalt.

Järgnevatel päevadel töötas Anne tublisti. Ta tuulutas riideid, koristas toas ja õues, aitas söögit tegemisel. Ta leidis aega naabreidki aidata.

„Naabritädi ütles, et ma olen kõva töömees, ema,” teatas Anne ühel päeval. „Talle meeldiks, kui ma nende põrandaid pooniksin ja aknaid küüriksin.”

„Rõõm kuulda, rõõm kuulda,” arvas ema. „On väga oluline, et inimene oma tööd meelsasti ja korralikult teeb.”

Vahetevahel Anne väsis ja siis lootis ta, et ehk annavad ema—isa puuduva raha niisama. Tegelikult ta teadis, et seda ei juhtu. Sisimas mõistis ta, et väärtuslik tuleb tööga luua, ehkki on raske. Ja kass lemmikloomade poes oli ikka veel alles.

Siis saabus ammuoodatud päev. Anne tormas emale uudist kuulutama:

„Ema, ema, mul on nüüd nii palju raha, et võin minna kassi ostma! Kas lubad?”

„Võid minna, päris kindlasti võid,” soostus ema.

Kui Anne poekese juurde jõudis, nägi ta uksele silti: „Täna suletud”.

„Miks??? Miks just täna peab see pood kinni olema?” ahastas Anne. Ja pisike salakartus hiilis hinge. Järgmist päeva oli lõpmata raske oodata.

Järgmisel päeval oli Anne aegsasti kaupluse juures. Kassi ei olnudki vaateaknal. Ta sisenes. Ka sees ei näinud ta kassi.

„Seda ma kartsin!” mõtles ta kibestunult. „Keegi jõudis loomakese ära osta.” Ja korraga nägi ta midagi musta—valget poekese tagaosas liikumas.

„Oi, teil on mu kassike veel alles! Ja minul on raha ostmiseks.” Anne vaatas kassi heldinud pilgul. „Ta on tore daim kass, keda ma eales näinud olen. Ja tundub, et ka tema hoolib minust.”

„Kindlasti soovib Nöpö sinu kodus elada, paistab, et oled sõbralik,” ütles kaupmees.

„Ma pean Nöpöst eriliselt lugu just sellepärast, et pidin tema saamiseks kõvasti tööd tegema ja vaeva nägema. Teenisin osturaha päris ise,” ei saanud Anne lisamata jätta.

Koduteel mõtles Anne ema—isa sõnadele. Ta tundis, et neil oli õigus. Kas oleks loomake talle nii kallis olnud, kui ta ei oleks tema pärast nii palju vaeva näinud? Isa oli rääkinud ka mingist teisest tasust, mida ei mõõdetata rahaga, mille suurus on otsestes seoses töö ja hoole hulgaga. Mis see pidi olema? Korraga Anne taipas. Ta tundis, et on saanud suurt rahuldust tehtud tööst. Ja väike armas kassipoeg veel peale selle. Kogu vaev ja pingutus oli saanud mitmekordse tasu.

Ta ruttas koju, et emale, isale ja Pekkale Nöpöt näidata.

PEETRUSE RASKE ÕPPETÜKK

Peetrus oli kole turris — jälle tehti talle liiga. Ja tegijaks ei keegi muu kui ta oma vend! Pealegi ei olnud see esimene kord, liiati samal päeval.

Peetrusele meenus ema õpetus: tuleb andestada kasvõi kolm korda päevas. Olgu kuidas on, aga kolme korda pidas Peetrus paljuku. Samas tundis ta seletamatut ebakindlust, sest juba kolmandat aastat oli ta Naatsareti Jeesuse õpilane ja Jeesuse suust oli ta aina kuulnud kaasinimese armastamisest, andeksandmisest, isegi vaenlase armastamisest. Peetrus oli peaaegu kindel, et Jeesus arvab kolme korda väheks. „Küsin õige järele,” otsustas ta viimaks.

„Issand,” pöördus ta Jeesuse poole, „kui mitu korda päevas peaksin andestama vennale, kes tegi mulle ülekohut? Kas piisab seitsmest korrast?” Jeesus vaatas Peetrust ja vastas: „Ei. Sa peaksid andestama seitsekümmend korda seitse.”

Peetrus ei uskunud oma kõrvu. Ta vaikus, endamisi aga mõtles: „Nii me ei saagi muud teha, kui alalõpmata andeks anda...”

Jeesus oleks nagu lugenud Peetruse mõtteid — või mis neid lugeda, need olid lausa näost näha.

„Sind on kutsutud taevariiki, Peetrus,” alustas ta. „Sa oled taevariigi kodanik. See riik on andes-

tamise riik... Aga olgu peale, ma räägin teile seesuguse loo.”

Jeesus pöördus kõigi oma õpilaste poole ja hakkas jutustama

Üks kuningas oli tohutult rikas. Kogu oma vara oli ta jätnud targa ja raha-asju tundva teenija hoolde. Kord kuulis ta räägitavat, et teener on tema raha oma huvides kasutanud ja ta kutsus teenri aru andma. Selgus, et juttudel oli alust. Teenija võlasumma oli tohutu — kümme tuhat talenti. Kuningas nõudis raha tagastamist, aga mis läinud see läinud, teenril ei olnud millega maksta.

Kuningas otsustas nüüd teenri ühes ta varaga võla katteks maha müüa. Ahastades kummardus teener kuninga ette ja palus: „Kannata minuga, küll ma maksan ära!” Aga samas taipas ta, et oli luba-

nud võimatut: seda summat ei saaks ta mingil juhul kokku. Uus ja veel suurem ahastusehoog haaras teda. Kuningas mõistis ja märkas mehe meelegeid. Tal hakkas temast kahju ja ta andestas kogu võla. Teener tõusis tänades ja lahkus.

Väljas kohtas teist teenrit, kes oli talle tühise summa võlgu. Ta haaras mehest kinni, sakutas teda ja nõudis: „Maksa kohe oma võlg!” Mees kummardus alandlikult ta ees ja palus: „Kannata minuga, ma maksan sulle kindlasti ära, esimesel võimalusel kohe.”

Kuninga teener ei nõustunud ootama ja käskis mehe vangi panna, kuni võlg on tasutud.

Kuninga teised teenrid nägid juhtunut pealt ja rääkisid sellest kuningale. Kuningas laskis varahoidja tagasi kutsuda, sest ta oli väga nõrdinud. Ta ütles: „Sa oled kõlvatu sulane! Mina andestasin kogu su suure võla, kas sinagi ei oleks pidanud oma võlglastele andestama, pealegi tühist summat?! Kas sinu arvates oleks liig olnud oma võlglast armastada — nagu mina sind olen armastanud?”

Teener ei saanud sõnakestki suust. Ta vist ei saanud isegi aru, mida ta oli teinud. Aga kuningas laskis ta vangi panna, et ta seal oma teo üle järele mõtleks. Kuningas ei lubanud teenrit enne välja lasta, kuni ta määratusuur võlg tasutud on.”

Peetrus ja ta kaaslased istusid hõirvaikselt. Igaühel neist oli, mille üle mõtiskleda, mida meenutada. Aga Jeesus ütles veel: „Andke teiegi oma vendadele südamest andeks, et teile ei juhtuks nii nagu juhtus sellele kurjale sulasele.”

Jumal

meie Taevane Isa

tänu Sulle asjade eest

mida omame

tänu kõikide sõprade eest

iga sõbraliku sõna eest

iga sõbraliku teo eest

Hoia meid

et me ei teeks halba üksteisele

Õpeta meid rõõmu tundma sellest

et oled meid loonud erinevateks

erinevateks inimesteks

Keegi ei tea, oli see poiss või tüdruk, neiu või noormees, naine või mees, kes jäi üksisilmi veepinnal öötsuvaid valgeid kuninglikke linnu de vaatama.

Mitte keegi ei tea, kas oli see poiss või tüdruk, neiu või noormees, kes saatis pilguga linnuparvi ja sosistas tülde: „Kui minagi... linnu kombel...”

Aegadest-aegadest läbi on inimest kannustanud unistus näha nähtamatut, kuulda kuuldamatut, mõista mõistetamatut, teostada teostamatut. Tulemusi me näeme — veepinnal öötsuvad lisaks kuninglikele lindudele kuninglikult kaunid laevad; üle maade ja merede — üle linnuparvedegi — sööstavad kiired lennukid, inimesed sirutavad käe ja silma kaugete tähtede poole, sukelduvad süvamerre ja elu saladustesse.

Kolmkümmend neli aastat tagasi nägi New York'is ilmavalgust Donald R. Griffini raamat, mis tegi järjekordse katse paotada nahkhiirte maailma ust.

Selle raamatu eestikeelne tõlge ilmus aastal 1968 pealkirja all „Kaja inimeste ja loomade elus”.

Griffin mõonab: „Inimesed on alati õppinud loomadelt ja isegi käesoleval ajal, elektroonika- ja aatomisajandil, on meil veel väga palju vaja õppida.”

Kas olete kuulnud radaritest? Kas teie isa või ema, vend või õde, onu või tädi või muidu tuttav on kunagi kiiruse ületamisega „vahele jäänud”? Võite neile minu poolt edasi ütelda: liikluspolitseiniku juba ei peta, ei maksa proovidagi, sest liikluspolitseinikul on nahkhiir taskus. Jaa-jaa!

Nüüd ütelge mulle kaks tütarlapse nime. Kuidas, palun? Margit ja Maire? Kati ja Kristel? Miks ka mitte! Aga mina pakun need:

HELI JA KAJA

Vaata korraks peeglisse. Keda sa näed? Iseennast muidugi ja tuba ja köike, mis seal on. Sulle vaatav vastu sinu enda ja sinu toa peegeldus.

Meie pere vanaema pool on üks ruum, kus on äärmiselt ebaumugav jutelda. See on vannituba. Sõnad kostavad seal moonutatult. Vanaema vannitoas sünnib sama, mis sinul peegli ees, kusjuures peegliks on kahhelplaatidega kaetud seinad ja peegeldub heli, mitte pilt.

Oled sa metsas käinud? Oled sa märganud, kuidas mets kor-dab järske helisid, näiteks autoukse kinni löömise plömkat? See on peegeldus, samasugune peegeldus nagu sinu näolapike poleeritud klaasil.

Siin nad siis ongi, meie tänased sõbratarid Heli ja Kaja, lihtsalt öeldes heli ja kaja. Heli ja kaja saavad meid kõikjal, märkame neid või ei.

Pimedad, eriti sünni poolest pimedad ütlevad mõnikord, et nad tajuvad takistusi, ega pörku nende vastu. Teadlasi huvitas asja olemus. Katsealustel suleti kõrvad ja mis juhtus? Väidetav naha abil tajumise võime kadus. Ilmnes, et neid oli juhtinud takistuse pinnalt tagasi peegeldunud heli.

Lugematuid kordi olen seisnud suveõõs ja jälginud nahkhiirte jahilendu. Lend on kord sujuv, kord raplev, äkiliste sööstudega pare-

male ja vasakule, üles ja alla. Ma tean, loomake ei tee minu lõbus-tamiseks ilunumbreid, ta põikab tabama õhus lendlevaid saakputukaid. Need on tema leib ja või, supp, praad ja magustoit.

Kakssada aastat tagasi juurdes väljapaistev itaalia teadlane Lazzaro Spallanzani ööloomade elu üle. Kuidas nad pimedas hakkama saavad? Selgus, et ööpimedus ei olegi nii hirmus pime ja et ööelukate silmad on eriti tundlikud. Tarvitses aga öökull või keegi teine ööloom täiesti pimedasse ruumi viia — näiteks koopasse, ja pilt muutus tundmatu-seni. Vilgastest ööloomadest said abitud ja õnnatud olevused. Ullatuse valmistab nahkhiir. Teda ei häirinud ka mitte kõige pilkasem pimedus. Jahmunud Spallanzani jätkas katsetusi pimedate nahkhiirtega. Taas üllatus. Pimedad nahkhiired lendasid pimedas sama osavalt kui nägijad. Teadlane ei jäänud ikka rahule. Ta otsis pimedad katsealused pärast öist jahilendu üles ja — teate mis? Nende kõhud olid saakputukaid sama täis kui nägijatel. Võimatu! Ja ometi nii.

Spallanzani avastus naerdi välja ja „Spallanzani nahkhiirte probleem” — nii seda nimetati — püsis meie aastasaja kolmekümnen-date aastateni, kuni Harvardi ülikooli füüsik G. W. Pierce ehitas elektroonilise aparadi, millega

sai avastada inimkõrvale kuuldamatuid helisid. Tarvitses vaid nahkhiir aparadi juurde viia, kui selgus, et loomake väljastab inimesele kuuldamatute helide seeriaid.

Katseid jätkati. Tuletati meelde Spallanzani väide, et kuulmisorganite kahjustus on nahkhiirtele korvamatu. Katseloomakestel suleti kord kõrvad, kord suu. Tulenused olid mõlemal juhul ühesugused — loomake hakkas katseruumi seinte ja lennuteele paigutatud takistuste vastu pörkama.

Korduv kontrollimine kinnitas oletust — nahkhiirt juhivad tema enda poolt tekitatud inimkõrvale kuuldamatu helide peegeldus — kaja.

Jälgisin nahkhiirte lendu ja mõtlesin: „Eh, loomad-loomakesed, te muudkui lendate ja lendate, teadmata, kui keeruliselt kõik see käib.”

Täna, kui ma neid ridu „Silmatatera” jaoks kohandan ja ümber kirjutan, on 22. juuni 1993. Utlen teile välja ülimalt kurva tõsiasja — tänavu suvel ei ole mul õnnestunud ühtegi nahkhiirt näha. Nende 24 aastat silma all hoitud jahimaadel pole vähimatki liikumist märgata. Midagi oleks nagu suveõöst puudu, midagi olulist. Seda kaotust ei korva isegi mitte Eesti krooni püsimajäämine. Nii on lood...

ONU K.E.

Viimane tervitus minu parimale sõbrale

Jenny oli siis viieaastane. Ta oli just läinud lasteada. Suur vend viis ta hommikuti jalgrattal küla keskusesse, sealt edasi läks koolibuss, mis viis lapsed linna.

Kui buss lapsed tagasi tõi, ei olnud kedagi, kes oleks tüdrukukese koju toonud. Nii tuli tal endal tulla. Jalgsiteekond oli ligemale kilomeeter läbi metsa. Juba kaugelt võis kuulda tema laulu ja rõõmsat trallitamist. Sellel oli kaks mõtet: olla nii endale seltsiks ja peletada ümbruses ringi luusivaid põtru.

Alati umbes kümme minutit enne kahteist tuli kuuskede vahelt nähtavale Jenny punane jakk ja varsti võis näha ka tema pikki patse tantsisklevate sammude taktis lendlemas ja üles-alla hüplemas. Selline oli ta liikumiseviis. Tema ümber muutus kõik muusikaks.

Sel päeval vaatasin juba mitmendat korda kõogiaknast kuuskedega ääristatud põllule, kuhu Jenny iga hetk pidi ilmuma — kuid ta ei tulnud. Esimest korda ei tulnud ta õigel ajal koju. Ärevus pigistas südant, ma ei osanud, mida ette võtta. Jenny pisiõeke magas ja isa oli veel tööl.

Ootasin pisut, enne kui helistasin lasteada. Sealt sain teada, et Jenny oli läinud bussiga koju nagu tavaliselt. Olin tõsiselt mures. Teadsin, et bussijuht ei luba lastel kunagi vales peatuses maha minna. Kuid kuhu jäi siis Jenny? Kõiksugused mõtted vilksatasid peast läbi. Kas oli ehk keegi pahatahtlik tüdrukukese siirust ja inimeste usaldust kurjasti ära kasutanud?

Tegin mis oskasin. Ristasin käed ja palusin väikesele Jennyle Jumala kaitsset. Veendunud, et pisiõede magab rahulikult oma korvis, tõmbasin välisriided selga, võtsin jalgratta ja sõitsin küla poole.

Olin juba peaaegu külas, kui Jennyt nägin. Ta seisis tee ääres väikese punaseks võõbatud hütikese kohal. See oli ainus hoone tema kodutee ääres. Siin elas 82aastane üksik vana mees. Tema juurde oligi Jenny tol kaunil sügispäeval peatuma jäänud.

Sellest korrast algas mõlemapoolne sõprus, mis ületas kõik põlvkondade vahelised tõkkesid ja andis näo kahele järgnevale aastale.

Vanake rääkis hiljem, et Jenny esimesed sõnad pärast seda, kui ta sügavat kniksu tehes teda kättpidi oli teretanud, olid olnud: „Mõtlesin tulla vaatama, kuidas Teie käsi käib, kui Te siin nii üksildasena elate.” Need sõnad avasid ukse vana mehe südamesse ja sellest päevast sai alguse nende kahe vaheline armastus, millest ümbruskonna inimesed veel kaua aega rääkisid. Paljud imestasid, kuidas oli võimalik, et endasse sulgunud vana mees väikese tüdruku ees nii täielikult lahti sulas.

Sageli nad vaid seisis ja vaatasid teineteist. Karmid sügavad kurrud vanakese näos pehmenevad, kui ta vaatas Jenny suurtesse pruunidesse silmadesse. Ta ütles: „See on minu tütreke, just selline, nagu üks laps peab olema.”

Sellest päevast peale teadsime, et kaks-kolm korda nädalas ei maksa Jennyt kümme enne kahteist koju oodata. Ta oli sõbra juures. Vanake jagas talle oma elutarkust ning huvi loomade-lindude vastu. Nad rääkisid niisugusest asjust, mida ükski kool ei õpetanud. Vanake jälgis ka, et tüdrukuke ennast liiga kauaks tema juurde ei unustaks, midu hakkaks ema muretsema.

Jenny aitas vanakest tema toimetamistes. Ta õppis faasaneid toitma ja lilli hooldama. Jennyle tegi muret, kuidas ta ilma temata hakkama saab. Kord, kui vanake komistas, jooksis Jenny ta juurde ja ütles: „Hoi, minust kinni, et sa ei kukuks ja haiget ei saaks!” Iga kord, kui vanake teistele oma suhetest Jennyga rääkis, nimetas ta teda

hellitavalt oma tütrekeseks. Tema kiindumine oli ilmselge.

Mõnikord katsus vanake Jennyt peatseks eba-meeldivaks kogemuseks ette valmistada — ta tundis, et ta kaua ei ela. Kuid Jenny ei suutnud taolist mõtet omaks võtta.

Jenny hoolitses vanakese eest nagu oskas, et tal ei tarvitses „koju minema hakata”. Jenny andis kogu oma olekuga mõista, et nii kaua, kui tema vanakese kõrval on, ei peaks ära kolimisest mitte mõlemagi. Väike Jenny jäi oma otsusele kindlaks.

Tütarlapse püüdlikkus oli nakkav. Peagi hakkasid ka teised küla elanikud üksildase mehe eest hoolitsema, kõik aitasid nagu said. Vana mees oli neile tänulik — ta võis rahumeeli oma onnikeses edasi elada.

Ühel külmal jõulukuu õhtul läks Jenny vanakese juurde — riietatud valgesse, küünlakroon peas. Kui ta sisenes, võõni ulatuvad juuksed lahiti ning kaunil häälel kõiki teatud-tuntud jõululaule laulis, tõusid pisarad vanakese silmi. Ta silitas Jenny juukseid ja ütles: „Kui kena sa oled, Jenny, ja kui kaunid juuksed sul on! Sa oled võr-ratu.”

Siis märkas ta Jenny pisiõde, kes oli ka kaasa tulnud ja seisis, käekesed vaguralt ristis. Lapsele oli riide peale tõmmatud isa valge särk. Pähe pandud valge karusnahkne müts ja selle ümber seotud kuldne pael. „Ja sina, pisiuke,” naeratas vanamees, „näed välja nagu tõeline printsess.”

Lapsed pakkusid vanakesele jõulukukleid ja omakupsetatud piparkooke. Jäime sel õhtul kauaks vanakese juurde. Tegime kõik selleks, et tema õõ mõõduks rahulikult. Mõistsime, et kõik see kaunis ei kesta igavesti.

Ometi tuli see meile kõigile ootamatult, Jenny-le eriti. Ta oli tol päeval koju jäänud, ta kõrvad valutasid. Kell 3 helistas Jenny tädi ja küsis eru-

tatud häälel, kas Jenny on täna koolis? Rääkisin talle loo ära, tema ohkas kergendunult: „Ongi parem. Cederbergi-päpi lamab surnuna oma kodutrepil.”

Taipasin, miks vanake eelmisel õhtul Jennyt kuidagi erilisel kohitles — ta tundis, et teda ei jätku enam kauaks.

Ma ei tahaks pikalt rääkida Jenny leinast. Kui ta kuulis, mis juhtunud oli, surus ta käed kõrvadele ja karjus: „EI, EI, Eiii!” Siis viskus ta minu süle ja nuttis kogu kehast vappudes. Ta nuttis ennast tühjaks. Mitme-mitme nädala jook-sul ei näinud keegi ta silmis pisaraid.

Jenny tahtis kindlasti matusele tulla. Ta tahtis, et tal oleks oma lillekimp. Ta sai selle. Kimp koosnes helepunastest roosidest ja valgetest freesiatest. Ta kirjutas oma käega ka kaardi. Ma ei tea, kustkohast talle see tekst meelde oli jäänud: „Viimane tervitus minu parimale sõbrale. Kusagi minu sisimas jääme alati kokku, Jenny”.

Pisarateta, kuid väga tumenenud silmadega — riietatud musta, istus ta kirikus. Vaikselt ja lõõdult seisis ta vanakese lahtise haua ääres ja kui kõik teised eemaldusid, tõstis ta vasaku käe ja viipas hüvastijätuks kiristu poole. Siis tegi ta sügava kniksu ja lahkus sõnatult.

Kuid siis, ühel päeval, palus ta mind kaasa vanakese maja juurde. Faasaneid söötma, nagu ta ütles. Ta hoidis kõvasti mu käest, kui astusime mööda aiateed. Siis laski ta käe lahti ja jooksis lindude toidukasti juurde. Ta haaras sealt kapaatäie ja hakkas aias edasi-tagasi sebima külvates kõikjale toitu. Laskisin tal toimetada tema äranägemist mööda. Umbes 20 minuti pärast tuli ta hingeldades minu juurde, kui oli puhastanud trepi lumest ja ajanud lahti kruusatud aiatee. Siis võttis ta jälle mu käe, vaatas otsa ja ütles naeratahes: „Tule, ema! Nüüd olen valmis.” Läksime kodu poole, käed teineteise ümber.

Jenny on nüüd 16-aastane ja endiselt seisab vanakese pilt ta kirjutusalual. Jenny käib kutsekoolis, aga oma praktikat teeb ta vanadekodudes. Talle meeldib vanade hulgas olla.

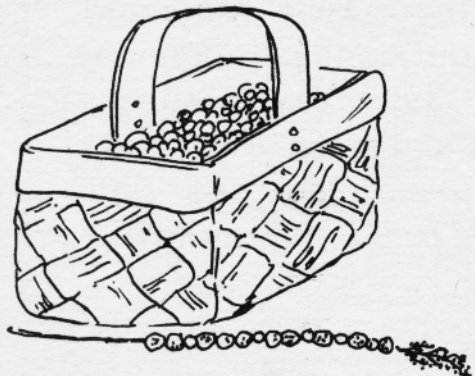
A.-L. Johansson

Igaühele tema kohane töö

„Ma aitan sul lehma lüpsata,” ütles Timo ja hakkas oma tillukesi kummikuid jalga kiskuma.

Suur vend Jakko vaid muheles oma suuri kummisaapaid jalga sikutades. „Ei, Timo, sa oled veel liiga väike. Oleks tore, kui minagi ei peaks praegu välja vihma kätte mi-

Leila otsustas ühel kaunil päeval kodu lähedale marjule minna. Ta oli ennegi käinud ja ema üllatuseks marju toonud. Leila teadis, et ta ei tohi kaugele minna, et lubatud on vaid sinnamaale, kus kodukask veel näha on. Seekord tuli tahtmine hoopis teises suunas minna, sinna, kus ta iial käinud ei olnud.

Röömsal meelel läks ta üha edasi ja varsti sai topsik punavaid maasikaid täis. Leila istus kannule puh-

Oli alles kolmapäeva hommik ja Paulale tundus, et laupäevani on veel terve igavik. Laupäev oli tema kommpäev. Magusanälg aga piinas täna.

Juhuslikult peatus Paula pilk telefoni kõrval seisval kassakarbil. Selles oli parajasti neli marka. Hea mõte! Sealte võiks võtta ja kommi osta. Emaga ei tasu rääkida, tema ei ole päri — pole ju kommpäev! Ja vaevalt, et pisike sulitemp välja tuleb. Ega?

Tüdruk õngitses kassast kaks marka ja keksles kergejalgsest lähimasse poodi. Milline mõnu! Kohe-kohe saab ta oma lemmikšokolaadi.

Kohe poe ukse taga kooris ta šokolaadi paberi seest välja ja kohemaid tuli suu vett täis, kui lemmikmaitustuse lõhn ninna löi. Esimene tüki oli oivaline ja Paula hoidis seda kaua keelel, enne kui raatsis neelata. Ka teine pala lausa sulas suus. Aga kolmas... Kolmas ei maitsetud enam.

nema.”

„Istu toas, kui ei meeldi välja minna!” ühmas Timo.

„Ma ei tunneks ennast hästi, kui jätaksin vajaliku töö tegemata. Ka Jumal ootab, et igaüks meist teeks oma töö. Ja alles siis, kui oleme teinud, on põhjust rõõmu tunda.”

„Aga miks ma sind aidata ei või?” ei jäänud Timo rahule.

„Minu töö on sinu jaoks liiga raske. Igaüks tehku ikka seda, mis jõukohane.”

„Ja mis siis minule sobib?” tahtis Timo teada.

„Noh, võiksid kaminasse puid tuua. Saaksime täna mõnusa kaminäohtu.”

„Mina ei taha puid tuua!” teatas väikemees otsustavalt.

„Siis jääd rõõmust ilma,” lõpetas vend Jaakko selle kemplemise. Ta tõmbas jaki selga ja hakkas mine-ma.

„Keegi teine võiks puid tuua,” ei andnud Timo alla.

„Teistel on omad kohustused.” Sel hetkel astus tuppa ema koos väikese õekesega. Ta hakkas lauda katma.

„Mina tahan ka lauda katta!” teatas tüdrukuke rõõmsalt.

Leila Marjulkäik

kama. Ta kujutles, kuidas ta emale marju üle annab, kuidas ema on rõõmsalt üllatunud ja kuidas tema siis... Korraga turgatas pähe hoopis uus mõte: ta tahaks need marjad Jeesusele anda. Jaa-jaa! Justament Jeesusele. Ta ju armastas Jeesust, täpsemalt öeldes, ta oli õppinud Jeesust armastama. Ja kui nüüd seesama Jeesus peaks talle teel vastu tulema, siis...

Järsku köitis miski ta tähelepanu — mingi hääl. Kes või mis? Ta hakkas hiljakesi hääle suunas minema. Juba kostis see selgemini. Kindlasti oli see lapse nutt! Leila peaaegu jooksis. Ja mis ta nägi? Kivil istus tüdrukuke ja nuttis.

„Miks sa nutad?” päris Leila. „Ka sa eksisid ära või?”

Laps nuuksus edasi. Pikkamisi rahunes ta sedavõrd, et sai rääkida. Ta tulnud vanamemme jaoks maasikaid korjama. Memm olevat haige ja tahtvat nii väga maasikaid piimaga. Temal aga ei vedanud, ta

„Palun! Pane noad-kahvlid lauale. Taldrikud on sulle rasked.”

Telefon helises ja ema ruttas seda võtma.

„Ma olen nii suur küll, et võin taldrikuid tõsta,” julgustas õeke ennast ja upitas laualt taldrikuvirna haarama. Kuid taldrikud olid tõepoolest rasked ja pudenesid kolinal põrandale. Mõni läks katki ka, nii et killud üle toa laiali lendasid.

„Ema kiirustas vaatama, mis juhtus. Ta nägi kilde põrandal ja küsis:

„Said sa haiget?”

„Ei,” vastas laps pisaraid neelates. „Tahtsin sind üllatada, aga taldrikud...”

„Eks ma ütelnud, pane noad-kahvlid lauale!”

„Emmekene, anna andeks!”

„Muidugi, kullake. Näe, ainult kaks taldrikut ongi katki. Aga pea meeles — ära püüa seda teha, millega sa hakkama ei saa.”

„Ma lähen puid tooma,” teatas korraga Timo. Ta hääl kõlas tähendusrikkalt.

„Tore!” ütles ema. „Igaüks meie peres teeb temale jõukohast tööd.”

Nii on meil kõigil hea.” Ja ema naeratas.

leidis vaid mõne marja.

„Ara nuta, ma annan oma maasikad sulle,” ütles Leila. Tüdrukuke mure sai korrapealt ära pühitud. Ta kutsus Leilat nende poole koju. Nii mindigi koos.

Tüdrukuke ema võttis neid lahkesti vastu ja kiitis tüdrukukest, et ta nii palju marju tõi.

„Mina ei leidnud rohkem kui mõne marja. Leila andis siis enda omad, et memm saaks maasikaid piimaga,” selgitas väike marjuline innukalt.

Jeesus õnnistagu teid, lapsukesed,” sekkus jutusse vanamemm, kes oli kõike pealt kuulnud. Leilale aga tundus, nagu oleks ta maasikad tõepoolest Jeesusele andnud. Meenus isegi piiblisalm: „Kõik, mida olete teinud neile minu vähemate vendade seast, olete minule teinud.”

Leila asus tagasiteele. Ta lausa säras õnnest — ta oli saanud midagi Jeesusele kinkida, midagi meeldivat.

APS

Midagi oleks nagu viltu olnud. Jaa, oligi! Meenusid sõnad, et Jeesus näeb kõike, mida teeme, ka seda mida ükski inimene meist arvata ei oska. Paha hakkas. Ja šokolaadki ei maitsetud enam lemmikšokolaadi moodi. Paula surus ülejäägi taskusse ja tahtis koju minna. Aga jalad — need olid järsku nii rasked, nagu kaaluksid vähemalt sada kilo.

Parajal hetkel tuli meelde kirikus kuuldu: Jeesus andestab meie pahateod, kui me seda ainult palume. Nii jätkuski Paula koduleteed omaette palvet pobisedes. Tõepoolest, enesetunne paranes mingil määral, aga sama tundis ta, et peab ka emaga asja selgeks rääkima.

„Ema toimetas köögis. Tüdruk seisatus pelglikult uksele.

„Mis on Paula? Kas on midagi pahasti?”

No küll on vast ema! Alati saab ta kõi-

gest aimu. Parem juba otse ära rääkida.

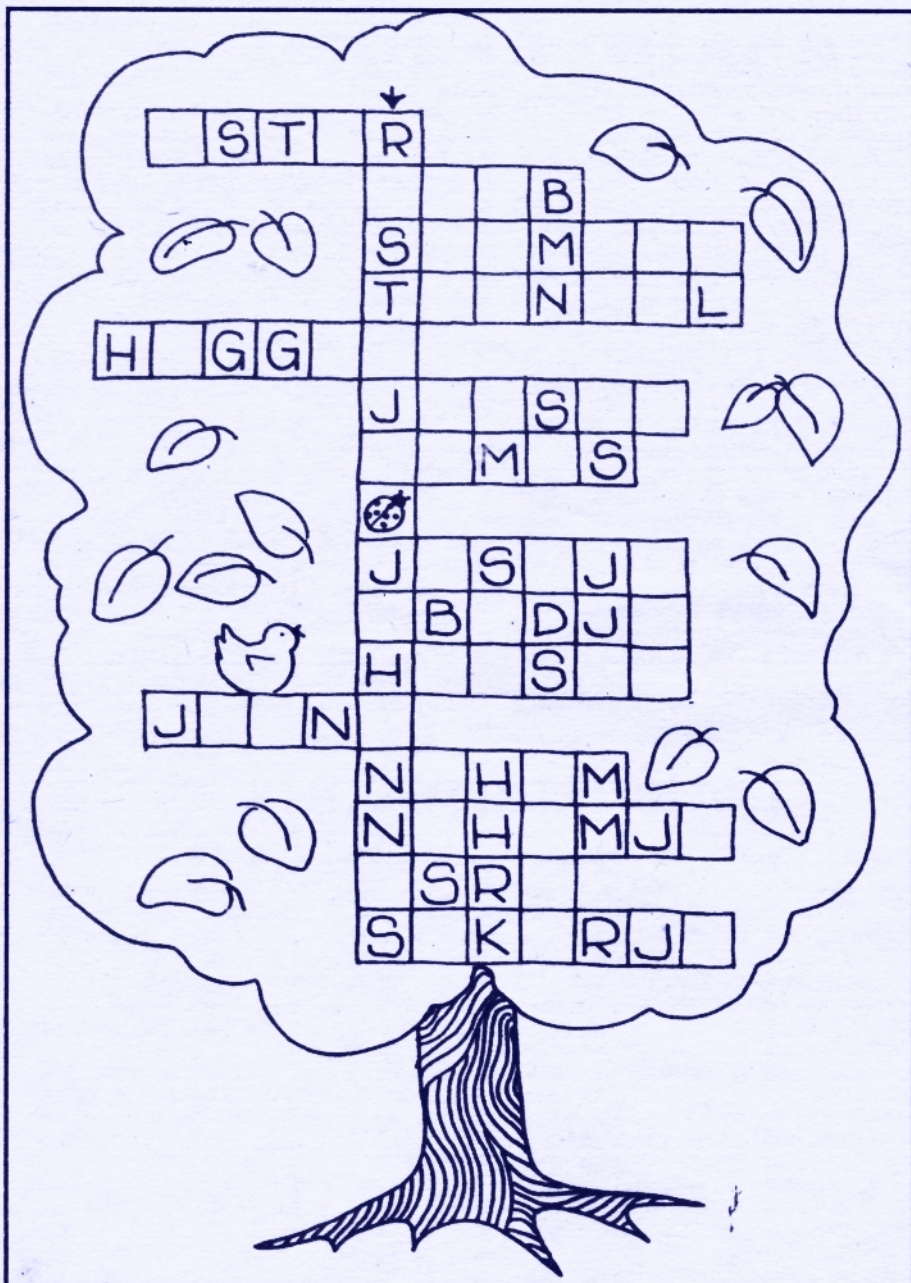
„Ema, ma tahan... Kas sul on natuke aega?”

„Natuke on. Istume siiasamasse köögilaua äärde.”

„Tead, ema, ma sain inetu asjaga hakkama. Ma tahtsin nii väga šokolaadi, et võtsin telefonikassast kaks marka. Alguses maitset šokolaad hästi, aga pärast... Anna andeks, palun! Jeesus juba andestas. Ma enam ei tee...” pomises Paula kiirustades ja suured pisarad veeresid mööda ta põski alla.

Ema põimis käed nuuksuva lapse ümber ja ütles:

„Kullake, sa tegid tõepoolest pahasti, aga ma olen valmis unustama. Võta õppust ja pea meeles — ema on su esimene ja kõige lähem sõber, temaga võid alati ja kõige üle nõu pidada. Aga nüüd unustame selle loo ja šokolaad jäägu laupäevaks. Küll sa näed, siis maitseb see jälle nii nagu peab.”

Suures puus on sõnad kirjutatud nii nagu heebrea keeles — selles keeles, mida on kasutatud ka Piibli kirjutamisel. Peaaegu nii.

Nimelt märgitakse heebrea keeles üles ainult kaashäälikud. Siin on sõnad küll eesti keeles, kuid puuduvad täishäälikud. Põikridades on nende nimed, kelle raamatud on Vanas Testamendis, pikas püstreas aga tähtsa Uue Testamendi tegelase nimi. Head nuputamist!

2. Sõbrana õlg öla kõrval
käime elurada
et ei keegi üksinda
peaks kurvastama

Sõprus on kui päikesepaiste
pimedalgi hetkel
sõprus on kui leib, mis annab
jõudu eluretkel.

